

per Joan Fuster

Et, si ens preguntàvem quants i quins polítics importants ha produït el País Valencià en els últims cent anys, la resposta seria més aviat difícil. És clar que podem evocar el nom de mitja dotzena, una dotzena de personatges que, a Madrid, ocuparen càrrecs de ministre i fins i tot de president del Govern. Però això no resultaria massa convincent: en primer lloc, perquè aquests senyors han passat a l'oblit, sense pena ni glòria, exactament com van passar pel poder; i en segon terme, perquè tampoc no van actuar mai, ni a Madrid ni a València, amb els mèrits vinculats de manera específica a la realitat valenciana. Tant se val doncs el nom de Sorní durant la I República espanyola, com don Manuel Danvila sota la Restauració, o com Ricard Samper i Lluís Companys en el «bienni negre» de la II República. No dic que no fossin gent arrelada, i moltíssimament valencians, ni que en algun moment no donessin una certa coherència local a les seves maniobres; són, però, difícilment reconeixibles, de més a més, que són homes ben dotats per a l'ofici. Tanmateix, i vistos a distància, no poden no produir l'efecte, avui, d'haver estat enganyats per la pròpia mediocritat, la corrosiva mediocritat dels polítics mediocres, i sobretot, per la ineficàcia de les seves gestions jutjades a nivell «de país». Ben clar, l'únic polític que mereix una menació distingida és don Vicent Blasco Ibañeta, que, d'altra banda, sempre milità en política...

Blasco encara està sense estudiar a Madrid. Blasco ha obtingut l'atenció dels investigadors i dels crítics només en la seva faceta d'escriptor, d'aventurer, de pintoresc o fora de sèrie. Els seus papers de polític, en canvi, queden una mica postergats per tothom, i un observador dels nostres dies solament pot fer una idea amb la lectura de papers íntims, unes vegades inspirats per la vocació més incondicional, i d'altres, per el·lisme o per la mala fe. Don Vicent deixà de sobte la política en 1908, quan la lluita entre els bàndols republicans adquiria als carrers de València una ferocitat alarant. Per temor o per disgust, abandonà la seva partida — el partit — a mans del seu col·laborador Felix Azzati. Fins aleshores, i encara després, el prestigi quasi mític del català polaritzà un enorme corrent d'afiliació popular. El **blasquisme** constituïa, en efecte, el gran fenomen de la política pública valenciana a la darrera dècada del XIX i en el primer terç del XX. Blasco havia sabut mobilitzar la petita burgesia de la capital, i aconseguí d'atreure's un ample sector de la classe treballadora. Era aquest sentit, sens dubte, va ser tot un polític: un polític memorable. Però precisament en aquest sentit: com a agitador i com a organitzador. En realitat, va consumir les seves energies als suburbis de la política.

Ens hem pas d'enganyar: polític, autènticament polític, no ho és sinó aquell que pensa i actua en termes de govern. No basta guanyar eleccions, ni influir so-

bre l'opinió en matèries precisament polítiques. Això serà fer política, potser, però no demostra encara la vocació i la pasta del polític. El polític és l'home que vol ser **estadista**, si més permès de dir-ho amb una fórmula d'aire tautològic. Que vol ser estadista i que en té les condicions, és clar. Hi ha polítics que arriben a manar, i l'estadista s'acompleix, amb més o menys encert, i per a bé o per a mal dels seus súbdits; n'hi ha d'altres, per contra, que cremen la seva vida en l'oposició, o en esferes d'operació restringides. És secundari que siguin l'una cosa o l'altra, **governants** o no: el temps del polític s'hi evidencia sempre. I no és insòlit, per un altre cantó, que els instruments de govern d'un Estat caiguin sota la responsabilitat d'algun pseudo-polític: d'algú que no té el do de la visió de govern. Tampoc no ho és que certes possibilitats latents de govern, no institucionalitzades però sí exigides per una realitat social concreta, es frustrin per no haver trobat el polític oportú... Probablement, res de tot això no s'esdevé per pura xamba: cada conjuntura històrica i local deu tenir els seus determinants, i és a través d'ells que el polític surt o no surt...

Blasco Ibañez no pensava ni actuava en termes de govern. Hi havia una primera raó perquè no pensés ni actués així: era republicà. En l'Espanya de Cánovas del Castillo, de Sagasta, de la Restauració, un republicà no podia imaginar-se a si mateix en el govern. Una altra raó a tenir en compte, potser encara més decisiva, en l'exemple de Blasco, és la seva ubicació provincial. No es podia governar des

de València. El plantejament geogràfic té més transcendència que no sembla, i deu ser genèric per als territoris diferenciats de tota la perifèria de l'Estat. L'existència de polítics perifèrics a l'Espanya de la Restauració — i el senyor Maura, mallorquí, n'és un cas — no podia produir-se més que a costa d'un desplaçament, no sols de la persona, sinó també dels interessos profunds que el polític ha d'encarnar. Don Antoni Maura, i continuarem amb la seva referència, no fou un polític mallorquí, per més eleccions que guanyés a l'illa nativa; fou, exactament, un polític del Partit Conservador espanyol. La seva plataforma d'accés al poder no tenia res a veure amb Mallorca, ni ell va **governar** la Monarquia amb pressupòsits que d'alguna manera poguessin relacionar-se amb els seus orígens. Maura s'integrava i es diluïa en un **tinglado** que superava, i fins i tot escamotejava, la seva procedència insular. Blasco Ibañez no entrava en uns jocs tan tèrbols.

Don Vicent s'oposava, justament, a tot allò que Maura, en el seu moment, representava. Blasco comença **contra** Cánovas: és a dir, contra la ficció de la Monarquia de Sagunt. Maura optaria per aprofitar-se del **tinglado** muntat per l'eterna oligarquia rectora: va introduir-se en la ficció i tractà d'aguantar-la i defensar-la quan ja era inaguantable i indefensable. La vocació i la pasta d'**estadista** de don Antoni necessitaven una plataforma idònia: el Partit Conservador. Si s'hagués mantingut fidel a la seva extracció mallorquina Maura no hauria passat de ser un president de Diputació elegant i culte, digne d'un capítol de **Mort de dama**. Blasco Ibañez, per republicà, per sorgir d'una petita burgesia d'escòla i liberal, per fer-se vehicle d'un malestar ciutadà intens i àcid, no podia covar ni tan sols l'esperança d'integrar-se en un moviment d'oposició vast, enèrgic i positiu. Fracasada la República del 73, els republicans s'havien convertit en un residu nostàlgic d'ells mateixos. La màxima vivent de PI i Margall circulava pels llimbs celtibèrics sense gaire atractiu. Al País Valencià, com a l'Empordà, el callu **federal** no va extingir-se: no podia extingir-se. Blasco el va revifar. Inicialment pímargallià, Blasco s'erigí en centre i estímul d'unes apències collectives molt clares. Però **locafs**. Pel motiu que sigui, i jo no puc esbrinar-lo ara ni ací, el botiguer, l'advocat i el menestral de València, entorn del 1900, votaven republicà, i els de Guadalajara, els de Sòria, els de Càceres, els de Huelva, votaven Déu sap què, però no com els de València.

I des de València no es podia governar, com no es podia governar des de Mallorca. Maura, per a governar, hagué de desplaçar-se; Blasco, que sabia que la seva força radicava en la seva València d'habitació, descartà l'eventualitat del govern. A Madrid, Blasco només podia anar-hi com a diputat a Corts, i encara gràcies. Un diputat republicà, a Madrid, en aquells anys — 1898-1907 —, no era res, i per a

acabar-ho de complicar, els republicans de València no congeniaven gaire amb els republicans d'altres llocs: el blasquisme es deia, fins al 1936, «Partit Autonomista», però l'autonomia que el nom invocava no era la del País Valencià, sinó la dels republicans valencians respecte als republicans espanyols, i sempre i solament en tant que republicans... A Madrid, Blasco no podia fer res. I en conseqüència, ell i els seus partidaris hagueren de concentrar les il·lusions polítiques en uns objectius més modestos. Tan modestos, que, amb un mínim de pulcritud de vocabulari, no gosàrem qualificar-los de polítics: eren, al cap i a la fi, merament

plena i exacta de valencià, sinó a partir d'un equivoc de toponímia. No incloïa el republicanisme sencer del País Valencià. La seva àrea es reduïa a la ciutat de València, a la zona de l'Horta, s'escampava per les Riberes de Xúquer, pujava fins al Camp de Morvedre, fins a la Costera, fins a Gandia, una mica. El nucli fort era la capital i els seus voltants: l'òrbita de la petita burgesia urbana. Blasco no s'esforçà per eixamplar-lo massa. Ell només volia guanyar eleccions: la batalla política urgent, que venia determinada per demarcacions de municipis, de «districtes», i com a màxim, de la província. Els blasquistes treballaven des de la capital, i

va a traspassar la ratlla del terme capital. A l'altra banda dominaven els carlins, els anarquistes i els cacics de la Restauració...

La miopia provinciana no era un mètode clausiu del blasquisme. El patien tant els carlins com els anarquistes, i tal vegada amb més ofuscació, els anarquistes. El sector feligrès de la Mica havia de ser-ho per necessitat fatal. Tot i que en ell van clutar-se els primers pseudo-regionals de la Renaixença, poetes i erudits com «Lo Rat Penat» que regia Teodor Llorens, el seu provincianisme encara restava més escandalós, més trist, més

administratius. És a dir: municipals. En qüestions de principi o d'anècdota circumstancial espanyola, Blasco i els blasquistes solien ser clars: declaraven la guerra a «lo existente», com es deia aleshores. Però, en la pràctica, apuntaven a la sola oportunitat raonable que ells podien concebre: l'Ajuntament de València. I a tot estirar, el d'alguns pobles immediats.

Convé deixar-ho ben dit, això: el blasquisme no és un fet que admeti l'etiqueta

s'acontentaren amb això. Més enllà dels límits burocràtics, el País Valencià continuava existint. Però els blasquistes no en tenien consciència. «Alacant» i «Castelló» eren entitats electorals distintes, on uns altres republicans — valencians? — feien la seva feina separadament. El blasquisme no arribà ni a ser regionalista, perquè ignorava la regió. Els tocs **federal**s del seu programa mai no foren sentits amb excessiva sinceritat. Potser la petita burgesia de València, sense interessos ni ascendència fora de la ciutat, es nega-

te. Però, a l'hora de la veritat, els carlins — liberals o conservadors — no hi pesaven gaire. Al País Valencià no disposaven d'una gran clientela, i sense l'ajut de l'**encasillado**, de la propietat rural nascuda de la Desamortització, i d'alguns roders o bandolers a sou, ni tan sols haurien tret mai un mal diputat a les Corts. Només el senyor Canalejas tenia una mica de popularitat a la província d'Alacant... Els carlins van ser més nombrosos: en el secà, sobretot. El carlisme al País Valencià, va sorgir i persistir con-

moviment de protesta agrària, més o menys lúcida, orientat per la baixa clientela. El seu fons arcaic i la seva hostilitat al jacobinisme espanyol semblaven preparar-lo a una superació de l'esquema nacional. Tanmateix, en la versió valenciana no fou ben bé així, i fins i tot amb les felmes hi trobem alguna referència carlina. De més a més, els carlins tampoc no van tenir ocasió de situar-se en termes de govern, ni davant el País Valencià, ni davant res. Pel que fa als republicans i als camperols de la I Internacional, no crec que calgui dir ni una sola paraula: l'apoliticisme era un dels seus trets més.

des, però, són vàlides per a caracteritzar un fragment de superfície històrica, anterior, en tot cas, al 1917. La crisi de l'any 17 altera les dades del problema, que la Dictadura sufoca de seguida. El 1931 oferirà ja un altre aspecte. En l'endemig, desapareixen els partits dinàstics; una dissidència del carlisme origina el cautelós assaig de democràcia-cristiana de la Derecha Regional Valenciana; els republicans tornen a dividir-se, i els hereus directes de Blasco no sempre tendiran precisament cap a l'esquerra; s'escampa l'anarquisme; els socialistes, que mai no havien estat un bloc potent — en les elec-

rifèrica hi perdura, automàtica, a pesar que els partits locals majoritaris s'integren en coalicions — en disciplines — extravalencianes, i a pesar que uns quants valencians entren a formar part de Governos, a Madrid. La Constitució del 31 i el clima espanyol del moment eren propicis a suggerir un camí per a una política que fos, per fi, vertadera política, i política valenciana. Però els uns i els altres ho van desaproveitar. Hi hagué unes excitades campanyes pro Estatut: campanyes que, sospitosament, es produïen per duplicat i en competència agressiva. Tot compte fet, és que ningú no hi creia. O millor: ningú no estava en condicions

Miting durant la segona República.

Aquest comentari aspirés a un mínim de serietat acadèmica hauria d'haver estat escrit amb moltes precisions de cronologia i de topografia, que l'allargarien massa. I caldria incloure-hi més detalls. On col·locaríem l'altre republicanisme, el més prestigiós per excel·lència, d'«El Mercantil Valenciano», el diari de més difusió al País Valencià? ¿On, la figura del doctor Esquerri, tan influent a les comarques del Sud? ¿On, el rodal liberalíssim de Castelló de la Plana?... Les línies generals esbossa-

cions a diputats del 1901, per exemple, Pablo Iglesias obtenia 128 vots a València, quan Blasco n'hi obtenia 8.410 —, ara creixen; el valencianisme, de vagues pretensions nacionalistes, comença a definir-se... El valencianisme podia haver-hi estat, no un partit més, o uns partits, sinó una premissa comuna de tothom, o de gairebé tothom. Però no: **no podia**.

Del 1931 al 1936, l'efervescència política del País Valencià és només això, simple efervescència. La marginació pe-

de creure-hi. Al Principat, primer, hi havia hagut la Mancomunitat, i durant la II República, la Generalitat, que van ser obra de polítics i eina de polítics. Al País Valencià, no s'hi arribà, ni de bon tros. Hem estat fins ara una societat sense polítics: sense política. «En termes de govern...», insisteixo. Ni del cantó de la dreta, ni del cantó de l'esquerra. Hi han prevalgut les abstraccions, la subversió inútil, la picaresca idiota, el deixar-ho córrer resignat. Sense política.

JOAN FUSTER.

RESTRICCIONS MENTALS

LA PAU I ELS MAPES

Ja hi ha en marxa, reunida a París, una «conferència de la pau». No sé si oficialment se'n diu així, però la intenció sembla ser la pròpia d'aquesta mena de tertúlies diplomàtiques: cancel·lar una guerra. Potser no basta que cancel·lem una guerra perquè es faci la pau; potser la pau és, o hauria d'ésser, alguna cosa més que una simple absència de guerra. Tant se val, tant se valdria, tot això. De fet, la resulta important, i molt, que la pau deixi de matar-se durant una temporada. Fins avui, les «paus» no han estat, en el fons, sinó «treves». Diguem «pau», de tota manera, i si de cas no podem-hi una mica de precaució, a l'hora de preferir la paraula massa efusivament. La «conferència» de París ha començat: Vietnam del Nord i Nord-amèrica miren de parlamentar. Veurem com acaba la temptativa. En general, les «conferències de pau» solen acabar amb una o altra rectificació de fronteres: un canvi de límits en les sobiranes. Els Estats es venen la guerra pels motius més diversos, però sempre amb una última instància de voracitat territorial, i quan es cansen d'agredir-se, o l'un ha vençut provisoriament l'altre, el desenllaç acostuma a prendre la forma d'una rectificació de mapes. En els darrers cent o cent cinquanta anys, els cinc continents de la geografia clàssica ¿quantes modificacions de ratlles i de colors no han hagut de sofrir, damunt les planes dels atlas, la conseqüència de les «paus» successives que s'hi han acumulat? Sens dubte, Europa és la zona que més variacions ha experimentat: més, o més espectaculars. De Napoleó a Churchill, un truculent rosari de guerres i de paus hi determina fluctuacions cartogràfiques ben curioses. La resta del món, sotmesa a l'aventura colonial primerament, i als atzars de la descolonització després, ha passat per peripècies no menys convulsives. És com si les fronteres fossin un factor gairebé màgic de la política, on els interessos militars i el patriotisme pueril tro-

ben explícita satisfacció. L'exemple d'Israel, encara el tenim a la vista... Però ¿a la reunió de París? En un principi, la guerra del Vietnam semblava una «guerra civil», i és clar que les guerres civils mai no desemboquen en «conferències de pau» — o les guanya un bàndol o l'altre — ni ventilen problemes de «frontera». La intervenció dels Estats Units donà a la lluita un altre caràcter: de guerra internacional. I en realitat, els interlocutors de París no són precisament els contendents originaris, sinó dues potències — l'una gran, l'altra petita — alienes al conflicte inicial: en aparença, si més no. La guerra era una guerra civil del Vietnam del Sud, i tanmateix són Washington i Hanoi que han de fer la pau, o les paus. Jo no sé imaginar quina podrà ser la base sobre la qual cabrà establir un «acord» entre Hanoi i Washington: en bona lògica, aquesta base hauria d'ésser la retirada dels nord-americans. Però Nord-amèrica, o el Pentàgon, ja començava a fer-se la il·lusió que les seves fronteres s'allargaven fins al «paralel 17», divisòria dels dos Vietnams: li costarà de renunciar-hi. En tot cas, si hi ha sort i el Pentàgon abandona la partida, el «paralel 17» ¿quin sentit continuaria tenint? En el mapa de l'Àsia neocolonial, el «paralel 38» constitueix tot un símbol: una línia traçada amb sang. L'altre paral·lel, el 17, martiritzat per les bombes, potser serà jubilat com a frontera. És possible que els diplomàtics de París ni tan sols gosin pensar-hi, de moment. Ben mirat, el que ells porten entre mans no és encara una «conferència de pau», ni de bon tros. Pràcticament, això de París no passa de ser el projecte d'una negociació preparatòria per a l'alto-el-foc: propòsit modestíssim. I, tot i la seva modestia notòria, propòsit difícil d'aconseguir, segons sembla. Sigui com sigui, a la llarga, hi caldrà discutir de fronteres. La política, la internacional i l'altra, és una qüestió de fronteres: de mapes.

JOAN FUSTER.

ahir i avui

EPISTOLARIS

Fa un quant temps, un estudiós estranger interessat en la història del procés d'industrialització a Catalunya i de les ideologies que l'informaren, em demanà que li trametés microfilmades les cartes de Joan Mañé i Flaquer que poguessin ésser-li útils en el seu treball d'investigació. L'estudiós pressuposava que una correspondència tan important com la de Mañé i Flaquer — el periodista català més notable del segle XIX i durant tants d'anys director del «Diario de Barcelona» — era publicada o que, almenys, es trobava aplegada en algun arxiu públic o privat, i a l'abast de l'investigador. Un xic avergonyit, vaig haver-li de contestar que no podia complaure'l perquè la correspondència demanada no era ni publicada, ni tan sols aplegada. Només vaig poder donar-li a conèixer algunes cartes de Mañé, datades l'any 1854, les quals demostraven precisament l'extraordinari interès històric que tindria l'aplec i la publicació d'aquella correspondència.

El record d'aquella petició i les dificultats amb què personalment he topat darrerament en la recerca d'epistolaris que facin referència als esdeveniments de Barcelona durant els anys 1854 al 1856, sobre els quals ara enllesteixo una extensa monografia, em fan constatar una vegada més un fet ben deplorable: els epistolaris de les més importants personalitats catalanes del segle passat es van perdent i dispersant per sempre, sense que cap entitat pública es preocupi de salvar-los.

Aquest fet greu és greu. Car no solament perjudica el crèdit del nostre país, perquè hom pot interpretar-lo com un desinterès col·lectiu envers una de les fonts més interessants de la nostra història, ans també perquè perjudica greument el treball dels nostres investigadors.

El fet que cap entitat pública no es preocupi d'aplegar i conservar aquests epistolaris no és pas, tanmateix, una excusa suficient perquè la dispersió o la pèrdua continuï. Malauradament, els catalans ja estem habituats a despreocupacions semblants. També en aquest camp — com en tants d'altres! — la iniciativa privada cal que exerceixi la seva labor de suplència, en bé del país.

Sortosament, algunes famílies exemplars i alguns benemèrits col·leccionistes han salvat de la pèrdua i dispersió correspondència molt important en la nostra història, amb esforç individual. Ara seria hora que llurs esforços es coordinessin, i que els textos que han salvat — i els que encara es poden salvar — poguessin posar-se a l'abast dels historiadors, i que els epistolaris més importants es poguessin completar. Potser la creació de l'Obra dels Epistolaris catalans podria ésser l'instrument coordinador que avui manca: val la pena de pensar-hi. — JOSEP BENET.

dinamica de tot

RESULTAT DEL V CONCURS LITERARI D'ALCOI

Entre Excursionista d'Alcoi ha fet públic el veredict dels jurats corresponents als premis del V Concurs literari. Per al concurs de poesia «Jordi Gimferrer», han estat concedits tres premis: 1.º, al treball *Gran aventura del silenci*, de Guillem Fontana i Pascual (Palma de Mallorca); 2.º, al treball *Ja es veu venir*, d'Alfred Barray (Barcelona); i 3.º, al treball *Les gegants*, d'Antoni Rodenas i Mando (Barcelona). Per al premi de prosa «E. d'Alcoi» també hom ha atorgat tres premis: 1.º, al treball *Any 1966*, d'Esteban Torres i Mestres (Barcelona);

2.º, al treball *Roda de malcontents*, de Juli Ferrer i Roda (València); i 3.º, al treball *Que lleja és la fam*, de Miquel Cantó i Castelló.

ADJUDICACIÓ DEL PREMI SANT BERNAT

El mes de març es féu públic el veredict del jurat del III Premi «Sant Bernat» 1967. El jurat ha acordat, per unanimitat, no adjudicar el premi i concedir tres accèssits, que corresponen als treballs següents:

Primer Accèssit, al recull de poesies *Camins i cançons*, de Joan Costa i Costa; Segon Accèssit, a *Les muntanyes profundes*, de Josep M. Villalba i Ezcay; i Tercer Accèssit a *Solitud pirinenca*, de Jaume Fabrés i Amorós. Els premis foren lliurats durant el tradicional «Sopar dels Muntanyencs», el dia 10 de maig.